

ТЕОДОРА КУЦАРОВА

ДАО:

АРХЕТИПИ НА ТРАНСЦЕНДИРАНЕТО

София, 2021

© Издателство „Изток-Запад“, 2021

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на автора и на издателство „Изток-Запад“.

© Теодора Петрова Куцарова, автор, 2021

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2021

ISBN 978-619-01-0915-0

Д

ТЕОДОРА КУЦАРОВА

А

О

АРХЕТИПИ НА
ТРАНСЦЕНДИРАНЕТО

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД

Даоисткото учение на фона на философската полифония в Древен Китай.....	11
Даоизъм: даоистко учение <i>Dàojiā</i> 道家	
спрямо даоистка религия <i>Dàojiào</i> 道教.....	12
Теорията на архетипите на Карл Густав Юнг	
и приложимостта ѝ в изследването на даоистката трансценденция	14
Изследванията на Юнг върху Изтока	17
Дефиниране на понятието ‘трансцендиране’ и ‘трансцендентност’	18
Специфики на даоисткото трансцендиране.....	19
Корпус от основни текстове и първоизточници.....	21
Нашето изследване	22
Методология.....	25

ПЪРВА ГЛАВА

Възникване и развитие на даоисткото учение <i>Dàojiā</i> 道家	30
Исторически данни за Лаодзъ <i>Lǎozǐ</i> 老子 (Ли Ар Ли Ёр 李耳)	
(≈571–≈471 г.пр.н.е.) и Джуандзъ <i>Zhuāngzǐ</i> 莊子 (Джуан Джоу	
<i>Zhuāng Zhōu</i> 莊周) (≈369–286 г.пр.н.е.)	32
Самобитната южна култура Чу <i>Chǔ</i> 楚	
и шаманистичните трансове на единение с божествата	33
Неолитни вярвания, залегнали в основите на протодаоизма.....	35
1. Въртеливият космичен флуид, вечното движение и хаосът.....	35
2. Празнотата като център.....	41
3. Небесната мрежа	42
4. Символика на кръга и квадрата, и други	45
5. Драконът лун <i>lóng</i> 龍 [<i>lǐwəŋ</i>] и фениксът фън <i>fèng</i> 鳳 [<i>bǐwəm</i>]	
като прототипи на даоистката трансформация на рибата Куън	
<i>Kūn</i> 鯤 [<i>Kuən</i>] в птицата Пън <i>Péng</i> 鵬 [<i>Bəŋ</i>]	46
„Бамбуковите дъсчици от чуската гробница в Гуодиен“ <i>Guōdiàn Chǔmù</i>	
<i>zhújiǎn</i> 《郭店楚墓竹簡》 [за краткост: „Чудзиен“ <i>Chǔjiǎn</i> 楚簡]	
(IV в.пр.н.е.) като най-ранен източник на даоисткото учение	52

„Недуалност“ във фундаменталното двуделение „Дао“ <i>Dào</i> 道 [Дәу] и „Дъ“ <i>Dé</i> 德 [Тәк].....	62
Анализ на някои семантични ирадиации от архетипеми като променливи в преписите и в коментаторската традиция	64
Епонимното произведение „Джуандзъ“ <i>Zhuāngzǐ</i> 《莊子》 („Истински канон на южното цвете“ <i>Nánhuá zhēnjīng</i> 《南華真經》) и разделението на Вътрешни, Външни и Смесени глави	69
Космологичното есе „Великото едно/единство поражда вода(та)“ <i>Tàiyī shēng shuǐ</i> 《太一生水》 (за краткост: „Тайи“) във Връзка III и неговата съотносимост към даоисткото учение	72
Други даоистки първоизточници от периода на Воюващите царства (475–221 г.пр.н.е.): „Вечно отдръпващо се начало“ („Хънсиен“) <i>Héngxīān</i> 《恆先》 (~300 г.пр.н.е.) и „Лиедзъ“ <i>Lièzǐ</i> 《列子》 (IV в.пр.н.е.)	75

ВТОРА ГЛАВА

Специфики на възприятието на древните китайци, обусловили спецификата на китайския език и писменост и проследими в даоистката вътрешна култивация	77
1. Идеоретинната светлина като архетипен резервоар и ейдетичната природа на образопроизводството	78
2. Данни за синестезия и как явлението е описано в „Лиедзъ“ <i>Lièzǐ</i> 《列子》 (IV в.пр.н.е.)	83
Сформиране на понятието ‘изначален флуид ци’ <i>qì</i> 氣 [kǐt] и неговото графично изобразяване	86
1. Ци <i>qì</i> 氣 [kǐt] като матрица на генезис на числата.....	89
2. Инкорпориране на звуците като форми (киматична видимост на ци) в писмените знаци	95
3. Космопрозрения, отразени в древните писмени знаци	99
Антропологичната същност на китайския писмен знак и нейното надскачане.....	100
Пространство-времето като епифеномен на корпоралността на ‘аза’	105
„Флуидност“ на старокитайския език уън-йен(уън) <i>wényán(wén)</i> 文言(文)	111
Водата в даоисткото учение като метафора и физическо вещество със свръхфлуидни свойства.....	117

Даоистки праксис на трансцендиране	126
1. Трансцендирането в „Лаодзъ“ <i>Lǎozǐ</i> 《老子》	127
2. Трансцендирането в „Джуандзъ“ <i>Zhuāngzǐ</i> 《莊子》	128

ТРЕТА ГЛАВА

Класификация на даоистките архетипи на трансцендирането	133
--	-----

I. Антропоморфни архетипи	134
1. Човешкото тяло като преносител на трансцендентното	135
2. Архетипът ‘уста’/‘отвор’ <i>k’o</i> 口	139
3. „Физиономичният“ принцип на даоисткото трансцендиране	143
4. <i>Ин</i> -категории като трансцендентни понятия	147
5. Архетипът ‘младенец’, ‘бебе’ <i>tsī</i> 子	148
6. Архетипи, наследени от шаманизма през династия Шан (1600–1046 г.пр.н.е.)	149
7. Инструменти и предмети на бита от династия Шан, придобили трансцендентно значение	152
II. Териоморфни архетипи	158
1. ‘Слонът’, ‘змията’, ‘нерезът’ и ‘кучето’	161
2. ‘Птицата’, ‘конят’, ‘тигърът’ и други	162
III. Фитоморфни архетипи	165
1. Бифуркация и „Дървото на живота“	169
2. Богът цвете и абсолютната реалност в слънчогледовата пита	170
IV. Трансхуманни архетипи	173
1. Онтология на копринената нишка	173
2. Хибридно естество на архетипите на трансцендирането и алтернативни начини на класификация	176
3. Моделът без модел и <i>n</i> -измерната тороидална двигателност <i>Дао</i> като абсолютен архетип	179

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Вътрешноезикови механизми за трансцендиране на езика	181
---	-----

Езикът като повторение на онтогенезиса и като пренос на информация чрез движението <i>Дао</i>	183
Думите връзки като носители на вълновата функция <i>ци qi</i> 氣 [<i>k’i</i> st]	185
Важността на отрицанията	188
Парадоксът като преносител на трансцендентността	193

Лингвистичните стратегии на даоисткото трансцендиране в съпоставка с други философски системи.....	197
1. Съпоставка с конфуцианството (VI–V в.пр.н.е.).....	201
2. Съпоставка с даоистката (VIII–XVIII в.) и западната (XVI–XVII в.) алхимия.....	205
3. Съпоставка с индийската школа мадхямака (II–III в.).....	209
4. Съпоставка с чан будизма Chán zōng 禪宗 (VIII–IX в.).....	212

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Физични закони на трансцендирането и трансцендирането като физичен закон	221
---	------------

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1. Фундаментални архетипина даоисткото трансцендиране	225
Таблица 1. Фундаментални архетипи на даоисткото трансцендиране и техните производни.....	225
Таблица 2. Най-честотни графемии от архетипен порядък (радикали и логограми), описващи абсолютната реалност и трансцендирането в даоисткото учение	248
Приложение 2. Схема на даоистките модели на онтогенезиса и трансцендирането в сравнение с други учения от периода на Воюващите царства (475–221 г.пр.н.е.).....	252
Приложение 3. Семантични ирадиации от архетипемии като променливи в преписите и в коментаторската традиция на „Даодъдзин“	258
Приложение 4. Основни и допълнителни преписии на „Даодъдзин“	284
Основни преписии на „Даодъдзин“	284
Допълнителни преписии.....	284
Приложение 5. Описание на звуковете в старокитайския език според международната фонематична транскрипция.....	285
Приложение 6. Римна система в старокитайския език Shàngǔ yùn 上古韻 на базата на „Книга на песните“ Shījīng 《詩經》 (XI–VI в.пр.н.е.).....	287
Приложение 7. Римни преходи по вертикал и по диагонал (съвместимост на римите)	288

Римни преходи по вертикал при рими от един и същ вид (<i>Duì zhuǎn</i> 對轉)	288
Римни преходи по хоризонтал и вертикал (<i>Páng duì zhuǎn</i> 旁對轉)	289
Римни преходи по вертикал при рими от различен вид (<i>Tōng zhuǎn</i> 通轉)	289
Приложение 8. „Бамбукови дъсчици от чуската гробница в Гуодиен“	290
Връзка I	290
Връзка II	308
Връзка III	318
Приложение 9. „Великото едно/единство поражда вода(та)“ <i>Tàiyī shēng shuǐ</i> 《太一生水》, Връзка III на „Чудзиен“: оригинал, текстологично уточнен вариант, реконструкция на древното четене, рими и превод	325
Приложение 10. Космологичен трактат „Вечно отдръпващо се начало“ <i>Héngxiān</i> 《恒先》 от „Бамбукови книги, период на Воюващите царства“ <i>Zhànguó Chǔ zhúshū</i> 《戰國楚竹書》 (≈300 г.пр.н.е.)	331
Приложение 11. Космологичен фрагмент от „Лиедзъ“, глава „Небесни знаци“ <i>Lièzǐ, Tiān ruì</i> 《列子 • 天瑞篇》 (IV в.пр.н.е.)	334
Приложение 12. Добавени около III в.пр.н.е. части на компилацията „Даодъдзин“ <i>Dàodéjīng</i> 《道德經》	335
Приложение 13. Превод на фрагменти от Вътрешните глави на „Джуандзъ“ <i>Zhuāngzǐ Nèipiān</i> 《莊子 • 內篇》 (IV–III в.пр.н.е.)	361
Първа глава, „Безгранично странстване“ <i>Xiāoyáo yóu</i> 《逍遙遊》	361
Втора глава, „Относно уеднаквяването на нещата“ <i>Qíwù lùn</i> 《齊物論》	367
Приложение 14. Фрагмент от „Въпроси към небето“ <i>Tiānwèn</i> 《天問》 на Цю Юен <i>Qū Yuán</i> 屈原 (≈340–278 г.пр.н.е.), включващ и митичната представа за космогенезиса	375
Приложение 15. Азбучен указател на сричките в съвременния китайски книжовен език според транскрипцията „пинин дзъму“ <i>pīnyīn zìmǔ</i> 拼音字母 и фонетичните им съответствия на български език	377
Приложение 16. Архетипни резонанси на базата на фракталността на вселената (древни китайски артефакти, съвременна наука, природа)	380
БИБЛИОГРАФИЯ	389

УВОД

Даоисткото учение на фона на философската полифония в Древен Китай

Даоисткото учение възниква в Древен Китай през епохата Пролети-Есени *Chūn-Qiū* 春秋 (770–476 г.пр.н.е.) и сформира даоистката школа *Dàojiā* 道家 с главни представители Лаодзь *Lǎozǐ* 老子 (~571–~471 г.пр.н.е.) и Джуандзь *Zhuāngzǐ* 莊子 (~369–286 г.пр.н.е.).

Втората половина на първото хилядолетие пр.н.е. се характеризира с бум на интелектуалните дебати в евразийските земеделски цивилизации (Гърция, Индия и др.). В китайския си аналог дебатите достигат максимална полифония в Многошколието *Bǎijiā* 百家 (Стоте философски школи) в средата на периода на Воюващите царства *Zhànguó* 戰國 (475–221 г.пр.н.е.), като в тях е ангажирана новата социална прослойка на ерудитите (или рицарите интелектуалци) *shì shì* 士. Така като най-ранни и най-влиятелни автохтонни¹ учения се оформят даоизмът (онтогенезисът в най-чистата му форма), конфуцианството *Rújiā* 儒家 (социална йерархия, морал и етика), моизмът *Mòjiā* 墨家 (пасифизъм и надйерархическа обич), софизмът *Míngjiā* 名家 (относителност на наименованията и тяхното съдържание), легизмът *Fǎjiā* 法家 (строги закони в служба на бюрократичните институции), военните стратегии *Bīngjiā* 兵家 (изкуството на войната), привържениците на учението за *ин* и *ян* *Yīnyángjiā* 陰陽家, земеделците *Nóngjiāliú* 農家流, събирачите на народни мъдрости и приказки *Xiǎoshuōjiā* 小說家 и пр.², полагайки основите на китайската философска мисъл и задавайки насоките на нейното бъдещо развитие.

Въпреки че тези школи оказват влияние една на друга, ползват много общи термини и концепции, само даоистката се насочва вън от социума, като търси директен обмен с космоса и постулира, че единственото истинско състояние на човешкото съзнание като проводник на вселенската цялост е измерението на абсолютното нищо, условно наречено *Dao Dào* 道 [Dəu]³

¹ Няма доказани влияния отвън, въпреки че безспорно съществуват фундаментални прилики между цивилизацията на Древна Гърция, Индия и Китай.

² Тази класификация за първи път се среща в „Относно същността на шестте школи“ *Lún Liùjiā yàozhǐ* 《論六家要旨》 на Съма Тан *Sīmǎ Tán* 司馬談 (~190–~110 г.пр.н.е.), баща на известния историограф Съма Циен *Sīmǎ Qiān* 司馬遷 (~145–~90 г.пр.н.е.).

³ Цитатите до четири йероглифа се транслитерират на български език според съвременното им четене (вж. Приложение 15), като в квадратни скоби се дава и реконструкция на древното четене според „Ръководство по древно четене на китайските йероглифи“ *Hànzì gǔyīn shǒucè* 漢字古音手冊 (Guo 1986). По-дългите

(‘Път’) или ‘така от само себе си’ *дзъжан* 自然 [dzjētnjān] – отвъд пространство-времето, отвъд сетивата и интелекта, неосланищо се на нищо (нямащо носител), което е онтогенична матрица на „безкрая от безкрайности“ *удзи джъ уай фу удзи* 無極之外復無極. Това състояние е постижимо чрез определен брой стъпки, довеждащи съзнанието до пълен покой, пълно отсъствие на вълновост и до абсолютна празнота, в която изчезва всякаква понятийност, дори тази на „отсъствието на отсъствие на отсъствие“ *у у у* 無無無 [mīwa mīwa mīwa].

Даоизъм: даоистко учение *Dàojiā* 道家 спрямо даоистка религия *Dàojiào* 道教

Изследванията на даоизма са нашумяла и модерна тема и много често се състоят в пречупване на даоисткото учение през призмата на една или друга западна теория и определянето на негови елементи като „натурализъм“, „примитивизъм“, „радикален релативизъм“, „скептицизъм“, „арх-егоизъм“, „анархистична утопия“ и т.н. Нерядко неправилно изчезва разграничението между предцинска даоистка школа *Dàojiā* 道家 (с предисторически корени) и възникналата през средния период на дин. Източна Хан (25–220) даоистка религия *Dàojiào* 道教, приела в себе си множество народни вярвания за духове и божества, суеверия, гадателски процедури, заклинания, талисмани и пр. и едновременно с това тръгнала по пътя на институционализация и ритуализация от будистко-конфуциански тип. Даже когато се говори за даоизъм, обикновено се подразбира второто. Разрезът между двете е еквивалентен на разрыв. От едната страна е чистата онтология, предадена с отвъдчовешкия език на вселената – понятия, съотносими с най-новите постижения в съвременната физика, квантова механика и математика, като: сингулярност (*дъ* 獨 [dōk] / *ну* 樸 [p'ēōk]), абсолютен вакуум (*тай сю* 太虛 [t'āt xīa] / *тай чун* 太沖 [t'āt dīwəm]), вълнова функция⁴ (*ци* 气/氣 [k'īt] / *чуан*

само се транслитерират, а ако са над седем-осем йероглифа, четене не се указва. Термините, от друга страна, се отразяват според системата на романизация на СККЕ пинин *pīnyīn* 拼音.

⁴ „Вълновата функция“ (обозначавана с променливата Ψ) е математическа формула, основана на имажинерните числа и описваща квантовите обекти (статистика на вероятността за намирането им във времето и пространството). Тя води със себе си концептуалната дилема: „едновременно тук и там“ и „едновременно жив и мъртъв“ до момента, в който субектът не установи едното или другото (т.нар. „колапс на вълновата функция“) [https://en.wikibooks.org/wiki/Quantum_Mechanics/Meaning_of_Quantum_Wave_Function]. Значението, което ние влагаме в термина „вълнова функция“, е целият спектър от вълни и вълнови явления, които древните китайци са обозначавали с паралелни линии, концентрични кръгове, точковост и др.

川 [t'iwən]), фазов преход (хуа 化 [хоа]), свръхфлуид (сюенмин 玄冥 [yiwən-miɛŋ]), квантово тунелиране (да 達 [dāt] / тун 通 [t'ɔŋ] / тун 迴 [doŋ]), максимална ентропия (хуън 混 [yуən] / хуъндуън 渾沌 [yуənduən]), тъмна материя (у 無 [mīwα] / тиен-уан 天網 [t'ienmīwαŋ]); голям взрив / еманация (и 易/溢 [līēk/līēk]); квантови нива на трансцендиране (уей жуо сюен тун 非溺玄通 [mīwəi ŋjəuk yiwən t'ɔŋ]); водата/ци като резервоар от информация (Тайи цан ю шуей 太一藏於水), визията, че всяка точка е център (ци уей ян 其未央 [gīə mīwət iəŋ]); даоисткото твърдение за отсъствието на модел като модел на вселената (тиенсян у син 天象無型 [t'ien zīəŋ mīwα yien]); разбирането за отсъствие на всичко при отсъствие на наблюдател (тиенди ю уо бин шън 天地與我並生); фракталност (жън фа ди, ди фа тиен, тиен фа дао, дао фа дзъжан 人瀆地, 地瀆天, 天瀆道, 道瀆自然), поведение на съвършения, повтарящо модели на геометрията на хаоса (атрактори и странни атрактори) (юху 豫乎 [līəyα]; йоуху 猶乎 [līəyуα]; гу 谷 [kōk]); бифуркация (му 木 (𣎵) [mōk]) и трифуркация (шън 生 (𠂔) [ʃeŋ]) и т.н., а от другата страна стоят сложни даоистки литургии и обреди (повтарящи онтогенезиса), преклонение пред Божественото Небесно начало Yuánshǐ Tiānzūn 元始天尊 (където tiānzūn 天尊 е превод на санскритската дума *bhagavat*) и Най-висшето божество Лаодзъ Tàishàng Lǎojūn 太上老君 (и двете в човешка форма), сляпото следване на безброй табути, подчертан страх от смъртта и т.н. Още една осезаема разлика между двете е, че при оригиналното учение интровертността се изтъква като единствения път към просветлението, изискващ отшелничество, оттегляне от обществото и пренастройка на сетивата извън спектъра на изкуствено генерираната и поддържана социореалност, докато след мутацията на учението в религия, въпреки съхранените вътрешни алхимични практики, контактивност с безкрайни енергийни сфери на съществуване (вредни или полезни за човека), се наблюдава и активно участие в политическия и социалния живот – дотам, че патриарси на даоистки секти се оказват двигателите на мащабни въстания, довели до или допринесли за смяна на династии. В оригиналния си вид даоисткото учение набляга на това, че няма друг начин за възвръщане на баланса в света освен енергийния, задействан без участие на множеството, а само чрез единицата – личността/субекта, тръгнал по пътя на самоусъвършенстването, за да заличи представата за отделност от цялото.

Сред интересните и стойностни изследвания на философските аспекти на даоизма са:

- 1) Сборник статии под редакторството на Скот Кук: *Hiding the World in the World: Uneven Discourses on the Zhuangzi* (Cook 2003).

- 2) Монографията *The penumbra unbound: The Neo-Taoist Philosophy of Guo Xiang* на Брук Зипорин (Ziporun 2003).
- 3) Изследването на Харолд Рот на най-ранния даоистки трактат (също в стихотворна форма), описващ енергийните практики на вътрешна култивация: *Original Tao: Inward Training (Nei-yeh) and the Foundations of Taoist Mysticism* (Roth 1999) (от Маюандуейските ръкописи върху коприна от западнохански гробници *Mǎwángdūi Hànmù bóshū* 馬王堆漢墓帛書, открити в гр. Чанша Chángshā 長沙, пров. Хунан Húnán 湖南 през 1972–1974 г.).
- 4) Забележителният превод на английски език на Вътрешните глави на „Джуандзъ“, направен от уелския синолог Ангъс Греъм (1919–1991): *Chuang-tzu: The Seven Inner Chapters and Other Writings from the Book Chuang-tzu* (Graham 1981).
- 5) Постиженията на китайски учени като: Дин Юенджъ Dīng Yuánzhí 丁原植 (Ding 1999), Ляо Минчуън Liào Míngchūn 廖名春 (Liao 2003) при разчитането на „Бамбуковите дъсчици от чуската гробница в Гуодиен“.

Теорията на архетипите на Карл Густав Юнг и приложимостта ѝ в изследването на даоистката трансценденция

Теорията на архетипите, формулирана от Карл Юнг, обяснява „вродената предразположеност към производство на паралелни мисловни формации“ и „идентични за всички нас психични структури“ (*Symbols of Transformation*. CW 1970–1979: т. 5, пар. 224). Архетипите действат двупосочно – те кодират и декодират структурата на вселената и разкриват взаимопреливания в различни аспекти на човешката феноменология.

Психичната енергия, която е от невременен, непространствен и микрофизичен (квантов⁵) характер (*Letter to J. B. Rhine* (ноември 1945 г.), Jung 1973: пар. 393), е източник на паралелизма между микро- и макрокосмоса: от поведението на субатомните частици, химичните и алхимичните реакции, формите и моделите в природата, „някак свързани с

⁵ Под „квантовост“ във физиката се разбира „дискретно качество на енергията, пропорционално по величина на честотата на излъчването ѝ“ (квантовата механика описва поведението на атомните и субатомните частици и законите на движението им като квантово-полеви системи). Смисълът, който ние влягаме в понятието „квантов“, също се вмества в тази дефиниция, като наблягаме на конотацията „принадлежащ към финия свят на ци“ (т.е. „безкрайно субтилизиращ се“), „задвижван от микрокосмоса“ (т.е. „от съзнанието на субекта“) и „граничещ с единното/едното“ (първите прояви след пълната празнота при затихване на съзнанието).

животни, дървета, планини, поляни и течаща вода“ (Jung 1963: 95), до филогеничната приемственост в несъзнателното производство на образи и „еволюционната стратификация на психиката, проличаваща в сънищата“ (‘The Practice of Psychotherapy’. CW 1970–1979: т. 16, пар. 351). Тя събира първобитното с модерното, Изтока със Запада и е локусът на екзистенциалната, философската или религиозната трансцендентност.

Юнг набляга на това, че архетипите не се разпространяват само с традициите, езика или миграцията на символите, а „могат да се родят спонтанно по всяко време и на всяко място без никакво външно влияние“ като проекции на тоталността на несъзнателното (CW 1970–1979: т. 9i, пар. 153). Затова те са автономни, самопрограмиращи се, самовъзпроизвеждащи се, добавяме и „фрактални“ [‘самоподобни’ и ‘непроменящи се при смяна на размерността’ (дефиниция по Van Eenwyk 1997: 39)]. В процеса на индивидуацията от его в себесност⁶ – енергийния поток между разнополовите фигури душа/дух (*anima/animus*) в психиката, задвижващ инкорпорирането на другото/противоположното или динамиката между инстинкта за живота и инстинкта за смъртта (това съвпада с *ин-ян* дефиницията на *Дао* като недUALност, създаваща биполярността), всеки архетип претърпява безкрайни трансмутации на образните си прояви (“Introduction to the Religious and Psychological Problems in Alchemy”. CW 1970–1979: т. 12, пар. 12) и може да регресира към още по-архаични свои нива. Така архетипите имат само потенциално съществуване и получавайки материална форма, те вече не са това, което са били (CW 1970–1979: т. 9i, пар. 301), те само предопределят архетипните образи, без да са тъждествени с тях. В този смисъл архетипите са заложени както в самата структура на пространство-времето (или свръхфлуидния вакуум), така и в центровете на човешкия мозък и активирането им говори за енергиен резонанс между вън и вътре, между физика и психика и за граничност между пораждане и завръщане в абсолютното нищо.

Сян 象 [zǐǎŋ] ‘образ’ (пиктограма на слон 𪛗) в даоизма е почти пълен еквивалент на понятието ‘архетип’. Отпратка към *Дао* е „небесният образ“ *тиен сян* 天象 [t’ien zǐǎŋ] (или „безкрайно големият образ“ *да сян* 大象 [dāt zǐǎŋ]), който „няма образ“ у *сян* 無象 [mǐwǎ zǐǎŋ], „няма форма“ у *джуан* 無狀 [mǐwǎ dzǐǎŋ], „няма модел“ у *син* 無型 [mǐwǎ yüen], а е „наситен с образи“ *ци джун йоу сян* 其中有象 [gǐə tǐwəm yüwə zǐǎŋ] и е техният ‘резервоар’ *ао* 奧 [əuk] / *джу* 注 [tǐwə] / *фу* 府 [pǐwə].

⁶ ‘Себесност’ съответства на ‘the self’/‘selfhood’ на английски и ‘самость’ на руски език – разгърнатият цялостен човешки потенциал в постигането на единството микро- и макрокосмос.